

Kazimierz Walasz

ROLA KOMISJI DIALOGU OBYWATELSKIEGO DO SPRAW ŚRODOWISKA W KSZTAŁTOWANIU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W GMINACH

The role of civil dialogue committees for environmental affairs in shaping the natural environment in communes

ABSTRAKT: W pracy przedstawiono funkcjonowanie komisji dialogu obywatelskiego ds. środowiska jako jednej z form współpracy samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi. Wskazano problemy ich funkcjonowania, a także na przykładzie Krakowa pozytywne rezultaty ich działania.

SŁOWA KLUCZOWE: zarządzanie lokalne, współzarządzanie, komisje dialogu obywatelskiego/społecznego, współpraca samorządów z organizacjami pozarządowymi

ABSTRACT: The work presents the functioning of the civil dialogue committees for the environment as one of the forms of cooperation between local governments and non-governmental organizations. The problems of their functioning are indicated, as well as the positive results of their actions based on the example of Krakow.

KEY WORDS: local management, local governance, co-management, civil / social dialogue committees, cooperation between local governments and non-governmental organizations

W ciągu ostatnich dwudziestu lat zmieniło się całkowicie podejście do programowania rozwoju regionalnego. Wprowadzono nowy paradygmat terytorialnej polityki rozwoju wyróżniając w nim trzy główne obszary – geograficzny, relacyjny i instytucjonalny (Pietrzyk 2004, Camagni 2011). W obszarze relacyjnym istotną rolę przypisuje się współpracy z organizacjami pozarządowymi, uważając ją za istotny czynnik rozwoju lokalnego. Bovaird i Löffler (2003) definiują zarządzanie na poziomie lokalnym (*local governance*) jako sposób współdziałania lokalnych interesariuszy w celu osiągnięcia efektów w realizacji polityki publicznej, który zachodzi w ramach formalnych i nieformalnych powiązań pomiędzy instytucjami publicznymi i niepublicznymi. Tak powstałe relacje służą miesz-

kańcom i ich stowarzyszeniom do wyrażania własnych potrzeb, a także mediowania w kwestiach spornych. Powinno to prowadzić do oparcia współpracy nie tylko na sformalizowanych relacjach, dając w rezultacie lepsze rozwiązania dla społeczności lokalnych (Bogacz-Wojtanowska 2013, Wojciechowski et al. 2014).

Niestety ten rodzaj współpracy NGO z samorządami jest w naszym kraju dopiero w inicjalnej fazie rozwoju. Sytuacja jest nieco lepsza w dużych miastach, ale jak wykazała Kryk (2017) na podstawie badania współpracy NGO z samorządami województwa zachodniopomorskiego, w 84% badanych gmin współpraca miała jedynie charakter finansowy (głównie realizacja wspólnych celów w zakresie sportu i pomocy społecznej). Tylko

16% wykazało także współpracę w zakresie niefinansowym, czyli potencjalnie związaną z zarządzaniem. Podobne wyniki uzyskano w woj. mazowieckim (Gwara 2017).

Komisje Dialogu Obywatelskiego (KDO) nazywane także Komisjami Dialogu Społecznego powstały w ostatnich latach w wyniku wzrostu aktywności organizacji pozarządowych w miastach, a także tzw. ruchów miejskich. Są tworem na tyle nowym, że ich istnienie nie zostało jeszcze zauważone i opisane w literaturze badającej relacje między organami samorządowymi a organizacjami pozarządowymi (Wojciechowski et al. 2014). Obejmują one różne dziedziny aktywności miasta. Na przykład w Krakowie powstały: KDO ds. Rewitalizacji Nowej Huty, KDO ds. Kultury, KDO ds. Środowiska, KDO ds. Zdrowia, KDO ds. Osób Niepełnosprawnych, KDO ds. Bezpieczeństwa, KDO ds. Młodzieży, KDO ds. Przeciwdziałania Uzależnieniom. W Warszawie działa 29 Komisji Dialogu Społecznego (Miasto Stołeczne Warszawa).

Komisje powoływane są na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Ustawa 1990) oraz art. 5 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Ustawa 2003). Gminy odwołują się do art. 7.1.19 ustawy o samorządzie gminnym mówiącym, że: „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: (...) współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.)”

Najwcześnieją uchwałę w sprawie powoływania komisji dialogu podjął samorząd Warszawy, gdyż już w 2004 r. w rocznym programie współpracy z organizacjami pozarządowymi zapisano możliwość powoływania komisji dialogu społecznego (Uchwała 2004). W roku 2011 prezydent Poznania wydał zarządzenie stwarzające możliwość powoływania komisji dialogu obywatelskiego (Zarządzenie 351/2011/P), także w 2011 r.

prezydenta Krakowa wydał podobne zarządzenie (Zarządzenie 759/2011), a w 2013 r. prezydent Łodzi (Zarządzenie 4129/VI/13). Komisje Dialogu Obywatelskiego ds. środowiska powstały w tym czasie w Warszawie (2010), Poznaniu (2011) i Krakowie (2012). Łódź nie posiada takiej komisji. Od tego czasu w innych miastach też nie powstały komisje dialogu ds. środowiska. W 2013 r. w Katowicach powołano Zespół Doradczy ds. Ekologii, Ochrony Środowiska i Ochrony Praw Zwierząt (Zarządzenie 1476/2013), zawierający w swoim składzie organizacje pozarządowe. Zbiera się on z inicjatywy miasta, ale ze względu na skład osobowy zajmuje się jedynie problemami zwierząt bezdomnych. Od 2017 r. we Wrocławiu powoływane są Grupy Dialogu Społecznego. Jest to inicjatywa UM Wrocławia/Departamentu Spraw Społecznych/Rzecznika ds. Dialogu Społecznego. Nie mają żadnej formalnej struktury (Wrocław Rozmawia. Grupy Dialogu Społecznego). Jak napisano na stronie urzędu miasta: „Formuła **Grup Dialogu Społecznego** zakłada tworzenie tematycznych grup dialogu społecznego o charakterze dyskusyjnym i doradczym, w których skład mogą wchodzić przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedstawiciele miasta, przedstawiciele środowisk lokalnych i instytucji.” (Wrocław Rozmawia). Powstała grupa ds. zwierząt w mieście, która podobnie jak Zespół Doradczy w Katowicach ogranicza swoją aktywność do spraw zwierząt bezdomnych. Jest też Grupa ds. zieleni. Jednak animatorem spotkań jest urzędnik miejski (Wrocław Rozmawia. Grupa Dialogu Społecznego ds. Zieleni).

KDO są gremiami inicjatywno-doradczymi, tworzonymi przez organizacje pozarządowe oraz władze gminy. Powstały jak na razie jedynie w gminach miejskich. Zadaniem KDO jest opiniowanie projektów uchwał rady miasta i innych dokumentów przedkładanych przez kierującego wydziałem/biurem/miejską jednostką organizacyjną, przy której działa KDO, określanie potrzeb społecznych w zakresie działalności danego KDO i przedstawienie propozycji ich rozwiązania oraz współpraca z właściwymi merytorycznie wydziałami/ biurami/ miejskimi jednostkami

organizacyjnymi urzędu miasta/komisjami rady miasta w zakresie opiniowania dokumentów strategicznych, zwłaszcza na etapie tworzenia ich założeń.

KDO powoływane są przez urząd miasta z inicjatywy organizacji pozarządowych. Rolą administracji miejskiej jest sprawdzenie czy organizacja jest zarejestrowana, czy zapisy w jej statucie są zgodne ze specyfiką zakresu pracy danej komisji. KDO powstaje przy wydziale urzędu miasta stosownie do zakresu działania, możliwe jest też tworzenie komisji o profilu międzywydziałowym. By powstała KDO wymagana jest odpowiednia liczba organizacji. W Łodzi i Krakowie musi ich być co najmniej 5, w Warszawie i Poznaniu co najmniej 10.

Na pierwszym posiedzeniu KDO wybiera przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i sekretarza. W skład KDO wchodzi z prawem głosu jeden przedstawiciel urzędu miasta i po jednym przedstawicielu każdej organizacji. Jeśli jakaś organizacja nie uczestniczy w połowie posiedzeń KDO w ciągu roku, to może zostać wykreślona ze składu KDO. W głosowaniu uchwał KDO musi uczestniczyć przynajmniej 50% organizacji należących do KDO. Miasto musi zapewnić lokal na spotkania KDO oraz musi publikować na stronie internetowej uchwały podjęte przez KDO.

KDO zbiera się na posiedzeniach w terminach ustalonych przez tworzące ją organizacje. Komisja ma prawo wzywać na swoje posiedzenia wszystkich urzędników miejskich oraz radnych w celu zadania im pytań, wyjaśnienia spraw będących przedmiotem zainteresowania Komisji. Komisja nie decyduje w żadnych sprawach dotyczących funkcjonowania miasta, ale jej głos krytyczny, doradczy, może mieć istotny wpływ na decyzje podejmowane przez urząd i radę miasta.

Uchwały KDO są przyjmowane w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów. KDO organizuje także wizje terenowe, by wyrobić sobie zdanie na temat opiniowanych problemów. Sprawozdania z posiedzeń KDO i uchwały są publikowane na stronie urzędu miasta przez administrację miejską.

Działania KDO niosą ze sobą szereg korzyści dla obydwu stron takiego dialogu

społecznego. NGO mają okazję regularnie kontaktować się ze sobą. Mieszkańcy mają aktualne forum, gdzie mogą zgłaszać swoje problemy. Lokalne, dzielnicowe NGO mogą włączyć się w prace KDO. Członkowie KDO uczą się rozmawiać z urzędnikami i lokalnymi politykami. Poznanie urzędników miejskich oraz lokalnych polityków stwarza płaszczyznę do łatwiejszego porozumiewania się, a także zrozumienia ograniczeń w możliwościach decyzyjnych miasta. Obserwuje się przechodzenie z pozycji stron konfliktu na pozycję współpracy w celu rozwiązania problemów miasta. Stając się partnerami, członkowie KDO i urzędnicy znajdują pole do podejmowania wspólnych inicjatyw na rzecz miasta. KDO ma okazję animować działania urzędu miasta prowadzące do poprawy jego funkcjonowania. KDO może bardzo szybko reagować na błędne decyzje urzędników. Urzędnicy i lokalni politycy uczą się wykorzystywać NGO do wspierania miejskich projektów. Działania KDO przyczyniają się do edukacji urzędników i polityków. Urzędnicy i politycy uwzględniają spodziewane reakcje organizacji skupionych w KDO w swoich zamierzeniach w sprawach miasta. Organizacje skupione w KDO mają więc realny wpływ na funkcjonowanie miasta

W kraju mamy zaledwie trzy KDO ds. środowiska. Problemy zagospodarowania przestrzennego, ochrony zasobów przyrodniczych i zapewnienia terenów zielonych mieszkańcom występują w każdej gminie w Polsce. Powinny być rozwiązywane przy aktywnym udziale mieszkańców. Niestety nasza aktywność społeczna w skali całego kraju jest jeszcze bardzo niewielka, a samorządowcy w gminach nie kwapią się, by animować powstanie i pomagać w działaniu NGO (Chądzyński 2013). Aby KDO mogły skutecznie współpracować np. z zarządem powiatu, radą gminy, powinny mieć w swoim składzie fachowców lub być wspomagane przez fachowców zewnętrznych. W przypadku KDO ds. środowiska powinny to być osoby z bardzo dobrym przygotowaniem środowiskowym, ochrony przyrody i krajobrazu, planowania przestrzennego, specjaliści od gospodarki wodami powierzchniowymi i podziemnymi,

a także specjaliści od gospodarki odpadami, zanieczyszczeń powietrza, wody, gleby oraz hałasu. Niestety nasze uczelnie prawie nie kształcą takich specjalistów, którzy mieliby przygotowanie do rozwiązywania problemów na poziomie gminy. Powoduje to, że dostęp do takiego wsparcia fachowego jest bardzo ograniczony. W rezultacie komisje podejmują tylko część ważnych problemów lub te, które nie wymagają specjalistycznego przygotowania, jak pomoc zwierzętom bezdomnym. Istotną pomocą byłoby przygotowanie poradnika dla KDO ds. środowiska wskazujące na problemy pojawiające się w większości gmin oraz sposoby i kierunki ich rozwiązywania. Kluczowe znaczenie ma też opracowanie standardów dbania o środowisko, co umożliwiłoby wybór rozwiązań prowadzących do rozwiązania problemów, a nie jedynie do działań, jakie członkowie KDO wyobrażają sobie za właściwe (Rymsza et al. 2007, Kalisiak-Mędelska 2012, Walasz 2015). Opracowane standardy powinny też stać się częścią rozporządzeń wykonawczych do ustaw regulujących zarządzanie środowiskiem.

Bardzo dużą rolę w skutecznym działaniu KDO odgrywa też właściwy sposób dialogu z urzędnikami i politykami. Jest to trudna sztuka, której też należałoby się uczyć. Wiele spraw daje się rozwiązać stosunkowo łatwo, jeśli potrafimy nawiązać partnerską dyskusję z urzędnikami i politykami (Broniewska 2013, Walasz 2017).

W opinii autora wszelkie rady pożytku publicznego tworzone w gminach, zwłaszcza miejskich, złożone z przedstawicieli organizacji o bardzo różnym profilu, np. pomocy osobom starszym, działaczy sportowych, kulturalnych czy środowiska przyrodniczego, mają bardzo niewiele wspólnych celów, a przez to mogą wspólnie rozwiązywać problemy jedynie o dużym stopniu ogólności (Kryk 2017). Często ich cele, styl działania są tak różne, że występuje problem z wzajemnym zrozumieniem. Dlatego KDO skupiające przedstawicieli NGO wyspecjalizowanych w danej problematyce mają największe możliwości wypracowywania najlepszych rozwiązań dla społeczności lokalnych.

KDO zbiera się w zależności od potrzeb. W Krakowie KDO ds. środowiska spotyka się standardowo raz w miesiącu w ciągu całego roku, a czasami częściej, jeśli są pilne sprawy do omówienia. Organizacje należące do KDO zgłaszają między kolejnymi posiedzeniami problemy do omówienia na posiedzeniach oraz potrzebę zaproszenia przedstawicieli urzędu miasta lub rady miasta. Przewodniczący KDO zaprasza gości za pośrednictwem Wydziału Kształtowania Środowiska Urzędu Miasta Krakowa, a w przypadku osób spoza urzędu i rady miasta KDO zaprasza ich bezpośrednio. Organizacje zgłaszają także projekty uchwał KDO. Przewodniczący KDO przed terminem posiedzenia wysyła do wglądu protokół z poprzedniego KDO i po zebraniu uwag protokół jest publikowany na stronie urzędu miasta.

Poniżej przedstawiono szereg przykładów rezultatów pracy KDO ds. środowiska w Krakowie. KDO wprowadziło osobę ze swojego grona do Miejskiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej (MKUA), która z ramienia prezydenta Krakowa opiniuje plany miejscowe i inne dokumenty związane z planowaniem przestrzennym. Udział przedstawiciela NGO w MKUA spowodował większą wrażliwość tej Komisji na sprawy kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego w mieście, a NGO ma lepsze zrozumienie mechanizmów podejmowania uchwał przez MKUA i funkcjonowania planowania przestrzennego. KDO doprowadziło do powstania Zarządu Zieleni Miejskiej (ZZM) poprzez wydzielenie tej jednostki z Zarządu Infrastruktury Komunalnej i Transportu, w której zadania na rzecz zieleni miejskiej były marginalizowane. Doprowadziło to do znacznego wzrostu ZZM i czterokrotnego wzrostu nakładów na utrzymanie zieleni w mieście. Członek KDO ds. środowiska opiniuje wnioski o Wz-ki (warunki zabudowy), ma w ten sposób wpływ na zasadnicze decyzje urzędu miasta związane z zabudową. Działania organizacji skupionych w KDO doprowadziły do zwiększenia budżetu na wykupy terenów zielonych, co ma krytyczne znaczenie dla prawidłowego rozwoju miasta.

Z inicjatywy KDO urząd miasta utworzył w ramach Wydziału Kształtowania Środowiska Zespół ds. Zieleni oceniający wnioski na wycinkę drzew i krzewów na terenie Krakowa, w którym uczestniczą urzędnicy, radni, specjaliści i przedstawiciele KDO ds. środowiska. KDO ma więc bezpośredni wpływ na wycinki drzew w Krakowie.

W 2018 r. Zarząd Zieleni Miejskiej wydał kilkaset tysięcy zł na tzw. łąki kwietne, tworzone z mieszanek nasion roślin obcych, pochodzących m.in. z południowej Afryki i Ameryki Południowej. KDO doprowadziła do rezygnacji ZZM z dalszego wysiewania nasion obcego pochodzenia. KDO spowodowało, że Zarząd Infrastruktury Komunalnej i Transportu odpowiedzialny za pasy drogowe zabezpiecza ekrany akustyczne w mie-

ście przed zderzeniami z ptakami poprzez naklejanie pionowych oznakowań (pasków). W wyniku naszej interwencji wprowadzono do Strategii rozwoju Krakowa na lata 2017-2030 pojęcie środowiska jako jednego z sześciu podstawowych segmentów strategii, a w innym strategicznym dokumencie „Kierunki rozwoju zieleni na lata 2017-2030” wprowadziliśmy szereg istotnych uwag zmieniających ten dokument. Doprowadziliśmy do opracowania przez urząd miasta standardów pielęgnacji zieleni oraz zasad nasadzeń drzew w ramach kompensacji za wycinane drzewa. Podane wyżej przykłady udowadniają, że współpraca NGO z władzami lokalnymi może być bardzo skuteczna. Wymaga to jednak nieustannego monitorowania działań urzędu i utrzymywania partnerskich relacji.

LITERATURA

- BOGACZ-WOJTANOWSKA E. 2013. Zdolności organizacyjne a współdziałanie organizacji pozarządowych. Monografie i Studia Instytutu Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków: 17-21.
- Branżowe komisje dialogu społecznego. Dostęp 30.01.2019. [<http://ngo.um.warszawa.pl/komisje-dialogu-spoecznego>].
- BRONIEWSKA M. J. 2013. Współpraca organizacji pozarządowych (NGO) z administracją publiczną – strategia i zasady. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Nr 98 Seria: Administracja i Zarządzanie: 415-423.
- BOVAIRD T., LÖFFLER E. 2009. Understanding Public Management and Governance. In: BOVAIRD T., LÖFFLER E. (Eds.). Public Management and Governance. Second Edition, London-New York.
- CAMAGNI R. 2011. Local Knowledge, National Vision: Challenges and Prospect for the EU Regional Policy. Post-Seminar Publication, Polish Ministry of Regional Development, Ostróda, 18-19 July.
- CHĄDZYŃSKI J. 2013. Współpraca polskich gmin z organizacjami pozarządowymi – prezentacja wyników badań. In: KORENIK S., MEMPEL-ŚNIEŻYK A. (Eds.). Kryzys finansowy a programowanie rozwoju jednostek przestrzennych. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu 296: 39-43.
- GWARA E. E. 2017. Specyfika relacji ngo–samorząd na terenach wiejskich województwa mazowieckiego (w świetle badań własnych). Acta Universitatis Lodziensis, Folia Sociologica 63, 45-58.
- KALISIAK-MĘDELSKA M. 2012. Partycypacja społeczna i jej znaczenie w działalności władz. In: FILIPIAK B. (Eds.). Przestrzeń w nowych realiach gospodarczych. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu 42, 106-113.
- KRYK B. 2017. Współpraca samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi na przykładzie województwa zachodniopomorskiego. Barometr Regionalny 15, 4, 107-112.
- Miasto Stołeczne Warszawa. Dostęp 30.01.2019. [<http://ngo.um.warszawa.pl/komisje-dialogu-spoecznego>].
- PIETRZYK I. 2004. Globalizacja, integracja europejska a rozwój regionalny. In: JEWTOCHOWICZ A. (Eds.). Wiedza, innowacyjność, przedsiębiorczość a rozwój regionów. Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- RYMSZA M., FRĄCZAK P., SKRZYPIEC P., WEJCMAN Z. 2007. Standardy współpracy administracji publicznej z sektorem pozarządowym. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 ze zm.)

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 450, 650, 723, 1365, z 2019 r. poz. 37).
- Uchwała Nr XXXVI/768/2004 Rady miasta stołecznego Warszawy z dnia 31 sierpnia 2004 roku w sprawie przyjęcia programu współpracy miasta stołecznego Warszawy w roku 2004 z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Dostęp 30.01.2019. [<https://bip.warszawa.pl/NR/exeres/AF930B33-3C79-4835-8353-4B95A721B1CF.frameless.htm>].
- WALASZ K. 2015. Ochrona krajobrazu i zasobów przyrodniczych gminy. MTO, Kraków.
- WALASZ K. 2017. Jak chronić rzeki i potoki w gminach. *Przegl. Przyr.* 28, 4: 93-109.
- WOJCIECHOWSKI E., PODGÓRNIAK-KRZYKACZ A., KALISIAK-MĘDELSKA M., CHĄDZYŃSKI J. 2014. Władza lokalna a państwo, społeczeństwo i rynek. Współpraca i konkurencja. Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Wrocław Rozmawia. Grupy Dialogu Społecznego. Dostęp 30.01.2019. [<https://www.wroclaw.pl/rozmawia/grupy-dialogu-spoolecznego>].
- Wrocław Rozmawia. Grupa Dialogu Społecznego ds. Zieleni. Dostęp 30.01.2019. [<https://www.wroclaw.pl/rozmawia/gds-zieleni>].
- Zarządzenie nr 351/2011/P Prezydenta Miasta Poznania z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie trybu powoływania i organizacji Komisji Dialogu Obywatelskiego. Dostęp 30.01.2019. [www.wrk.org.pl/wp-content/uploads/2011/09/zarzadzeniekdo.doc].
- Zarządzenie Nr 759/2011 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 28 kwietnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu powoływania oraz zasad funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego. Dostęp 30.01.2019. [http://www.bip.krakow.pl/zarzadzenie/2014/2638/w_sprawie_przyjecia_Regulaminu_tworzenia_oraz_zasad_funkcjonowania_Komisji_Dialogu_Obywatelskiego.html].
- Zarządzenie Nr 4129/VI/13 Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 9 maja 2013 r. w sprawie wprowadzenia „Trybu powoływania, sposobu organizacji i działania komisji dialogu obywatelskiego w Mieście Łodzi”. Dostęp 30.01.2019. [<http://archiwum.bip.uml.lodz.pl/index.php?str=83&id=31697%20&PHPSESSID=b12187e814ed2e7ec027b72620bb39ac>].
- Zarządzenie Nr 1476/2013 Prezydenta Miasta Katowice z dnia 21 maja 2013 r zmieniające zarządzenie w sprawie powoływania zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym. Dostęp 30.01.2019. [<https://www.katowice.eu/ngo/ngo/zespo%C5%82y-doradcze/zesp%C3%B3%C5%82-doradczy-ds-ekologii-ochrony-%C5%9Brodowiska-i-ochrony-praw-zwierz%C4%85t>].

Summary

The last decades brought fundamental changes in the approach to cooperation between local governments and non-governmental organizations. They are increasingly incorporated into formalized forms of cooperation. They are, among others civil dialogue committees (KDO). The functioning of KDO requires greater activity of officials, as well as the support of non-governmental organizations by specialists in the field in which the given committee operates. Unfortunately, there are currently only environmental KDO at three municipalities. In the article on the example of the functioning of KDO for the environment in Krakow, a number of positive results of cooperation of NGOs with the city office were given. Difficulties associated with the proper functioning of such committees are also pointed.

Adres autora:

Kazimierz Walasz
Małopolskie Towarzystwo Ornitologiczne
skr. poczt. 22, 30-309 Kraków 11